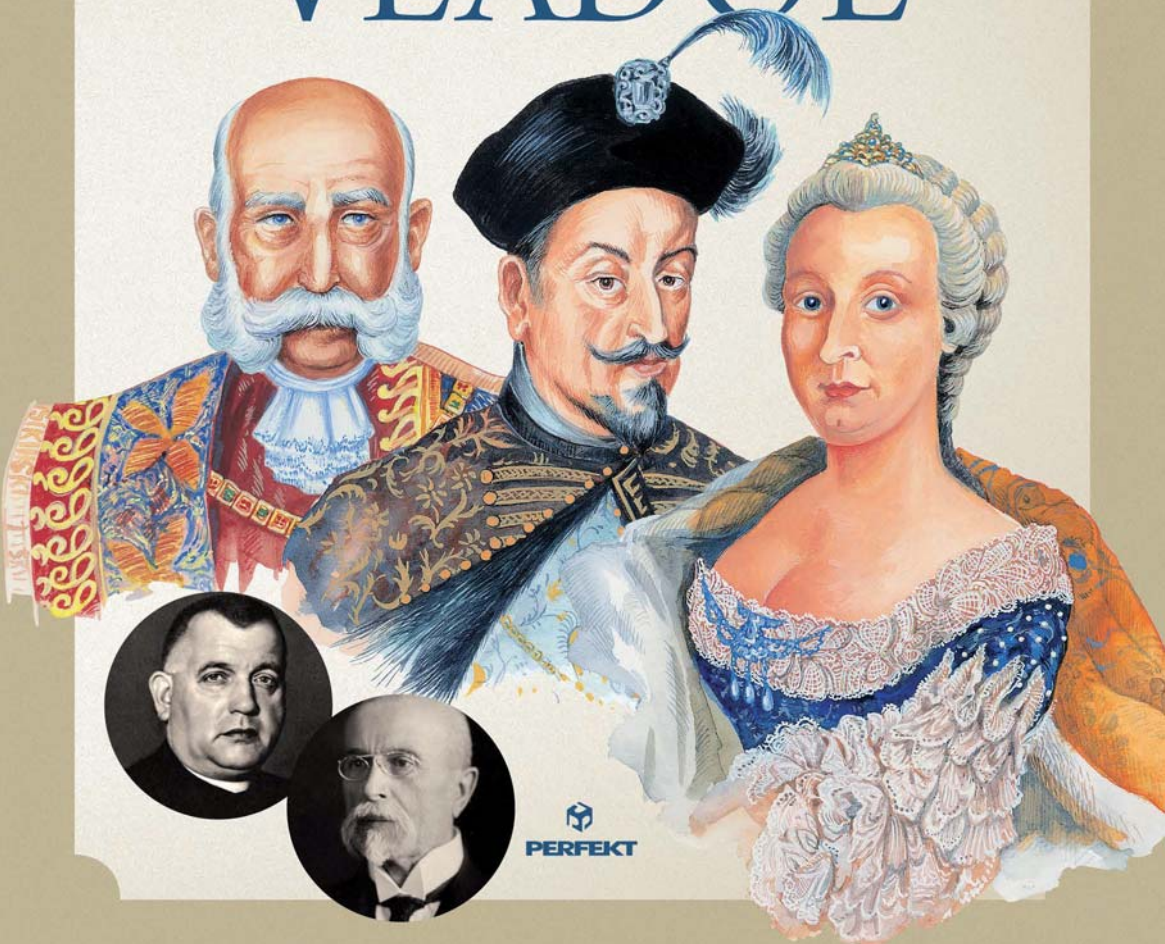

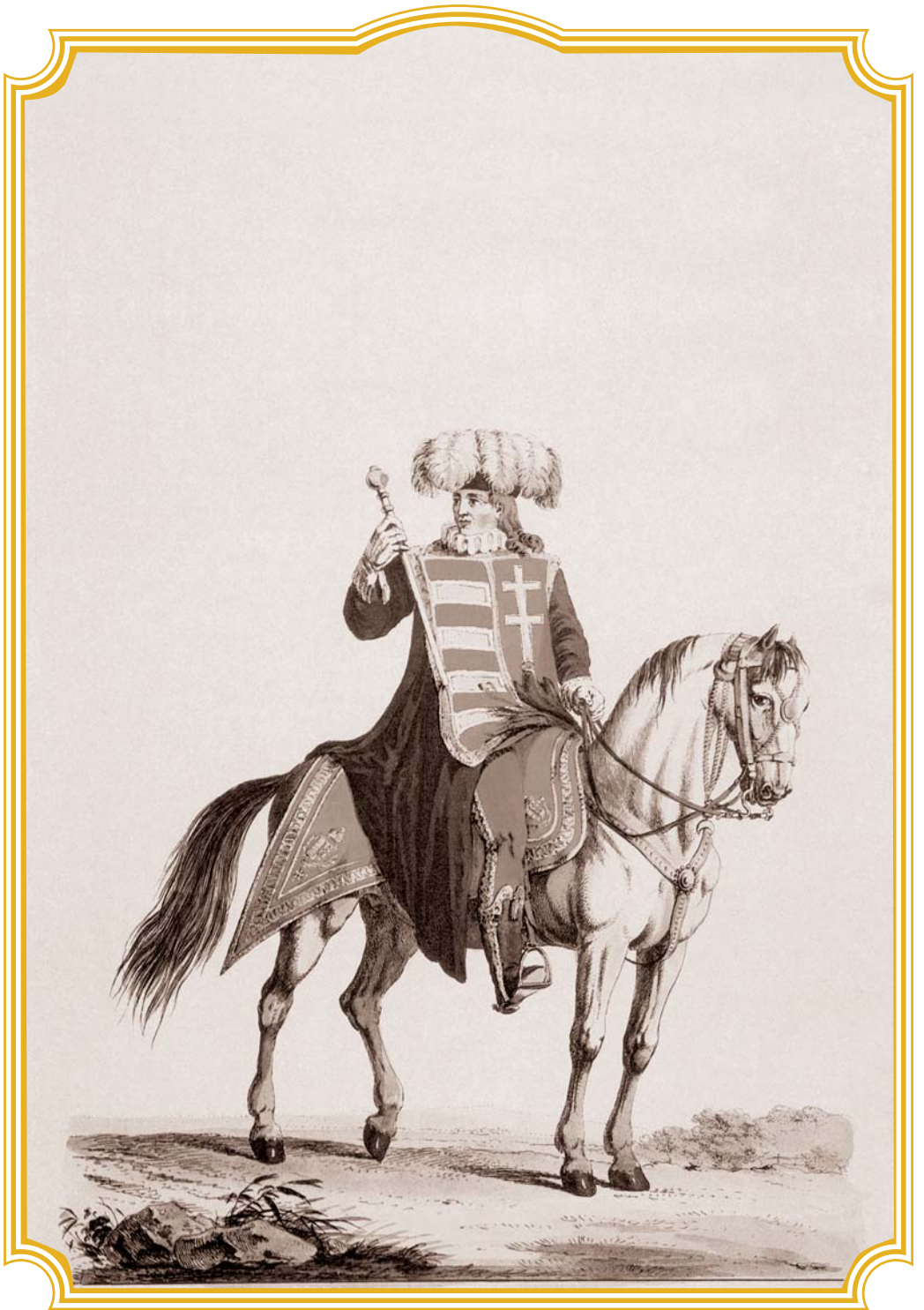
LADISLAV ŠVIHRAN

KTO NÁM VLÁDOL

LADISLAV ŠVIHRAN

**KTO
NÁM VLÁDOL**

LADISLAV
ŠVIHRAN

KTO NÁM VLÁDOL

Text © Ladislav Švihran 2016

Illustrations & Photographs © Vladimír Fecko, Marcel Jakúbek, Miroslav Regitko,
archív vydavateľstva Perfekt

Cover Design © Veronika Sabovčíková

Slovak edition © Perfekt 2016

Kto nám vládol

Autor textu: Ladislav Švihran

Ilustrácie a fotografie: Vladimír Fecko, Marcel Jakúbek, Miroslav Regitko,
archív vydavateľstva Perfekt

Jazyková redaktorka: Zuzana Kovačičová, Lucia Tulová

Zalomenie a príprava tlačových podkladov: Veronika Sabovčíková, DTP Perfekt

Vydal Perfekt, a. s., Karpatská 7, 811 05 Bratislava,
ako svoju 732. publikáciu.

Rok vydania 2016

Druhé prepracované a doplnené vydanie

Knihu si môžete objednať vo vydavateľstve PERFECT, Karpatská 7, 811 05 Bratislava 1,
fax: 02/52 49 97 88, e-mail: odbyt@perfekt.sk alebo na www.perfekt.sk s 30 % zľavou.

Elektronickú verziu tejto knihy si môžete kúpiť na internetových portáloch www.martinus.sk,
www.dibuk.sk, www.prestigio.sk, www.datart.sk a ďalších.

Tlač: NIKARA, Krupina

ISBN 978-80-8046-734-0

www.perfekt.sk

ÚVODOM

Kniha, ktorú držíte v rukách, chce čitateľom dospelým, mládeži i deťom priblížiť minulosť, rozšíriť vedomosti o našich kráľoch, vladároch, našich panovníkoch, prezidentoch a prispieť k lepšiemu poznaniu našich dejín.

Možno práve aj toto poznanie zobudí driemajúce národné povedomie, neraz absentujúcu hrdosť na vlasť, na predkov, na naše dejiny – aj na tých, ktorí nám vládli.

Za dlhé stáročia sme mali množstvo panovníkov – dobrých, slabých i takých, ktorí nehľadeli na zverený ľud, iba na svoje bohatstvo, moc a slávu. Po zániku Veľkej Moravy nám tristo rokov vládli Arpádovci, štyristo rokov Habsburgovci, ale boli to i králi z rodu Anjuovcov, Jagelovcov, Luxemburgovcov...

Kniha prispieva k lepšiemu poznaniu dejín, sleduje obdobie vlády jednotlivých panovníkov predovšetkým vo vzťahu k Slovensku. Nech ich prínos k dejinám nášho národa – dobrý, či zlý – prispeje nám, dedičom, k uvedomeniu si skutočnosti, že hoci sme národ malý, v európskej rodine máme rovnocenné postavenie s ostatnými národmi.

Vydavateľ

Samo

623(4) ~ 658(9)

V 6. a 7. storočí trpeli slovanské kmene sídliace na našom území nájazdmi Avarov. Príslušníci tohto kočovného kmeňa prepadávali osady, rabovali, plienili. Keď vypukla vojna medzi Avarmi a Byzantskou ríšou, Slovania využili príležitosť a povstali proti svojim utláčateľom. Do bojov na strane našich prapredkov sa zapojil aj franský kupec Samo so svojou družinou. Samo sa narodil okolo roku 600 a pochádzal z oblastí dnešného Paríža. Jeden z prameňov uvádza, že bol keltského rodu, iný tvrdí, že pôvodom bol Slovan. S početnou obchodnou karavánou, ktorá bola skôr húfom vojakov, dodával Slovanom zbrane a potom aj bojoval po ich boku. Prejavil sa ako udatný vojak. Vo Fredegarovej kronike sa píše: *„Preukázal takú veľkú schopnosť proti Avarom, že to vzbudilo obdiv, a nesmierny počet ich padol pod slovanským mečom.“* Tento prvý známy panovník na našom území vládol 35 rokov a vybojoval veľa víťazných bitiek proti Avarom i proti Frankom. Pamätná je bitka proti franskému kráľovi Dagobertovi I. pri Wogastisburgu roku 631, keď sa po trojdňových bojoch nepriateľské vojsko dalo na bezhlavý útek. Samo mal 12 žien (asi dcér najmocnejších slovanských náčelníkov) a 37 detí. Umrel v roku 658 (alebo 659). Po jeho smrti sa ríša rozpadla.

Aká veľká bola Samova ríša?

Slovania sa začali usádzať na našom území koncom 5. storočia. Svedčia o tom zachované písomné pramene a archeologické nálezy. Postupne doosídľovali úrodné nížinné, ale aj hornatejšie oblasti – povodie riek v Karpatoch. Samo spojil slovanské kmene do zväzku, ktorý ešte nemožno nazvať štátom, iba nadkmeňovým zoskupením protoštátneho útvaru. Pravdepodobne zahŕňal juhozápadné a južné Slovensko, časti dnešného Maďarska, Rakúska, južnej Moravy, Čiech a zrejme aj časť Bavorska. Napriek krátkej existencii to bola obrovská ríša. Jej centrom boli s najväčšou pravdepodobnosťou nížiny v povodí dolného toku Moravy a stredného Dunaja.

Zlaté šperky zo 7. storočia z Radvane nad Dunajom

Strieborné predmety z polovice 7. storočia, našli sa v Zemianskom Vrbovku.

Byzancia – potomok Rímskej ríše

Pôvodne bola druhým strediskom starovekej Rímskej ríše. Po jej rozpade na dve časti a po zániku Západorímskej ríše nielenže pretrvala až do konca stredoveku, ale často aj rozširovala svoje územie. Byzantská ríša sa rozkladala v Malej Ázii a na prevažnej časti Balkánskeho polostrova. Jej jestvovanie celé stáročia ohrozovali okolité národy, Avari, Peržania, neskôr seldžuckí Turci, ale aj Slovania, najmä slovanizované protobulharské kmene.

Kto boli Avari?

Bol to ázijský kočovný kmeň, ktorý sa v druhej polovici 6. storočia usadil v oblastiach stredného Dunaja a vytvoril si pevnostné ostrovy na slovanskom území. Historik Matúš Kučera opisuje Avarov takto: „Keďže celý život presedeli na koni a na obuvi nemali ani poriadnej podošvy, nohy im zakrpateli a boli nielen krátke, ale aj pekne zaokrúhlené do písmena O. Smiech z krátkych a neforemných nôh však okamžite každého prešiel, keď sa zahľadel na odstrašujúci výraz tváre. Avari údajne už v kolíske zohavovali deťom tváričky, aby v dospelosti naháňali výzorom strach.“ Jazyk Avarov nepoznáme, skôr predpokladáme, že boli mnohoetnickým spoločenstvom.

Kde bol Wogastisburg?

Vedci sa už dlho usilujú nájsť miesto, kde Samovo vojsko zvíťazilo nad Frankmi. Napriek v rozsiahlym archeologickým výskumom v poslednom období sa im to dosiaľ nepodarilo. Wogastisburg bol možno v dnešných Mikulčiciach na Morave, iní tvrdia, že v Slezsku alebo v Rakúsku. Najnovšie sa píše o okolí dnešnej Bratislavy, ale aj o vrchu Rubín pri Podbořanoch v Česku.

Boj o Wogastisburg podľa predstavy maliara

Vojsko Avarov bolo postrachom Európy.

Kto je autorom Fredegarovej kroniky?

To presne nevieme. Vieme len, že Fredegar žil na západe Franskej ríše, teda v dnešnom Francúzsku, nebol príliš vzdelaný, latinskú gramatiku veľmi neovládal a vo svojej knihe použil mnoho nárečových prvkov. Zato udalosti sa snažil zachytávať živo, s množstvom podrobných údajov. Kronika vznikla v 7. storočí a nie je vylúčené, že má viacerých autorov a jedného „redaktora“. Zostali v anonymite a pomenovanie **Fredegarova kronika** vzniklo až neskôr. Píše sa v nej o Slovanoch (čiže Vinidoch), o Avaroch (čiže Hunoch), ktorí dvesto rokov žili v našom susedstve – často vo vzájomnej symbióze – a značnú pozornosť venuje aj kupcov Samovi.

Samo prijíma Dagobertovho vyslanca (podľa Fredegara)

„Sycharius ako pochabý vyslanec riekol Samovi prenáhlené slová, ktoré mu neboli uložené, ba aj vyhrážky, že Samo a ľud jeho ríše vraj je povinný službou Dagobertovi. Samo, už urazený, v odpovedi riekol: ‚Aj pôda, ktorú máme, patrí Dagobertovi, aj my patríme jemu, ak, pravda, nariadi zachovávať s nami priateľstvo.‘ Sycharius odpovedal: ‚Nie je možné, aby kresťania a sluhovia Boží uzavierali priateľstvo so psami.‘ Samo na to povedal: ‚Ak vy ste Božími sluhami a my psami Boha, vtedy vy neprestajte proti nemu konáť a my sme si vzali dovolenie zubami vás roztrhať!‘ Sycharius bol odohnaný pred Samových očí.“

Pribina

825 ~ 833

Stopäťdesiat rokov po zániku Samovej ríše na našom území pretrvávalo kmeňové zriadenie. Časom sa pretvorilo na nový, vyšší útvar – Nitrianske kniežatstvo. Naši pradávni predkovia obrábali zem, pásli dobytok, venovali sa remeslám. A občas museli bojovať. Najmä proti Avarom, hoci tí postupne splyváli s domácim obyvateľstvom, a tak sa nepriateľstvo zmiernovalo. K vojenským konfliktom však dochádzalo ešte dlho. Súdobá história si územie nad stredným Dunajom akosi prestala všímať. Za celé obdobie sa o ňom nezachovala nijaká správa. Až kým sa v dobových písomných prameňoch objavilo meno Pribina. Jeho predkovia sa pravdepodobne ako kmeňoví náčelníci zúčastnili aj po boku franského vojska Karola Veľkého na konečných víťazných bitkách proti Avarom v oblasti stredného Dunaja – v Panónii. Pribina zveladil majetok predchodcov a časom zjednotil značnú časť samostatných útvarov na západnom, severnom a strednom Slovensku. Ako knieža spravoval krajinu najmä zo svojho hlavného sídla v Nitre – Nitrave. Tam dal postaviť a predovšetkým vysvätiť aj prvý kresťanský kostol na našom území, teda na území severne od Dunaja. Pri upevňovaní svojej moci skrížil meče skniežatom Mojmirom I. (zmojmírovskej dynastie), ktorý satakisto usiloval zväčšiť svoje, Moravské kniežatstvo. Pribina boj prehral a spolu s družinou a synom Kocelom opustil Nitru. Krátky čas žil vo Východofranskej ríši, potom v Bulharsku, Chorvátsku, Korutánsku a napokon v Zadunajsju, pri Balatone a rieke Zale, kde mu franský panovník prepožičal (dal do léna) majetky. Neskôr mu ich daroval do skutočného vlastníctva.

Zlatý šperk z veľkomoravského obdobia

Čo značí meno Pribina?

O tom, že súvisí s latinským *privignus* (čo znamená nemanželský, nevlastný syn, pastorok), dnešní vedci pochybujú. Zastávajú názor, že je to slovo slovanského pôvodu. Podľa jedných pochádza zo slova *prvina*, čiže prvorodený syn, prvý z rodu. Väčšina vedcov sa však domnieva, že meno Pribina je odvodené od slova *príbúdať*, staršie *príbývať*. Keďže nitrianskemu kniežatstvu *príbúdala* moc, sláva, majetok, takéto vysvetlenie pôvodu mena môže byť opodstatnené.

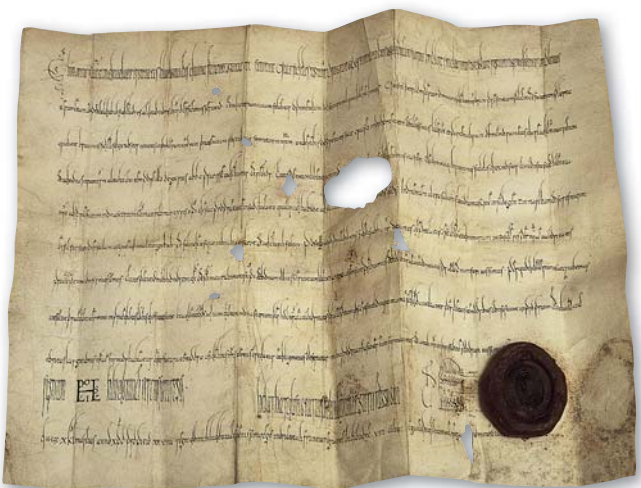
Kde stál Pribinov kostol?

O prvej písomne doloženej kresťanskej svätyni sa už veľa popísalo. Básnici ju ospievali, maliari nakreslili. Ibaže dodnes nevieme, kde presne stála. Na základe archeologických výskumov iba predpokladáme, že to mohlo byť na Martinskom vrchu v Nitre. Tu objavené základy kostola sú vyše 20 m dlhé a viac ako 7 m široké, jeho múry boli hrubé približne 1,5 m. Mohol sa však vypínať aj na dnešnom Hradnom kopci, kde sa rozkladá biskupský palác, alebo ho vybudovali na mieste mladšieho Kostola svätého Ladislava, kláštora piaristov.

Listina franského kráľa Ludovíta Nemca z roku 860, ktorou schvaľuje donáciu majetkov kniežata Pribinu kláštoru Niederalteich pri Pasove (Passau v Nemecku).

Sídлом kniežata Pribinu bola Nitra.

V 9. storočí sa kresťanstvo šíri aj násilnými formami.

Bájny Blatnohrad

Pravdepodobne v roku 871 vznikol anonymný spis *O obrátení Bavorov a Korutáncov*. Spomína sa v ňom aj Pribina. O majetkoch, ktoré dostal od franského panovníka Ľudovíta Nemca, sa v spise píše: „Keď sa však medzičasom naskytila akási príležitosť, vtedy na prosbu verných spomínaného kráľa prepožičal tento Pribinovi ako benefíciom istú časť dolnej Panónie okolo riek, ktorá sa nazýva Zala. On (Pribina) sa tam usídlil a začal v akomsi močaristom kraji rieky Zaly budovať pevnosť a zo všetkých strán zhromažďovať ľud a veľmi sa v tejto krajine množil.“ Pribina nazval svoju pevnosť Blatnohradom. Predpokladá sa, že hlavné sídlo Pribinovej druhej domoviny sa rozkladalo v močiaroch na južnom konci Balatonu, v okolí maďarského mesta Zalavár.

Pribina a kresťanstvo

Keď dal Pribina postaviť kostol v Nitrave, bol ešte pohanom. Prečo tak urobil? Dôvodov mohol mať niekoľko. Možno chápal význam kresťanstva vo svojom kniežatstve, možno chcel vyhovieť manželke, kresťanke z Bavorska alebo kupcom zo západu, ktorí prichádzali na naše územie a sústreďovali sa aj v Nitre. Šíritelia kresťanstva – írsko-škótski, franskí a talianski misionári, ako aj kupci zo západu – prenikali totiž na naše územie predtým (v druhej polovici 8. storočia). Pribina sa neskôr dal pokrstiť a stal sa zanieteným šíriteľom kresťanskej viery. Vo svojom kniežatstve v Panónii (tak sa nazývalo územie medzi Dunajom a Sávou) vybudoval 13 kostolov. Vysviacka každého sa stala veľkou udalosťou. Najväčšou bolo dokončenie baziliky v jeho sídle – Blatnohrade.

O Pribinovi a jeho dobe v dátach

- Pribina sa narodil okolo roku 800.
- V roku 828 sprevádzal salzburský arcibiskup Adalrák Ľudovíta Nemca na jeho výprave proti Bulharom. Vtedy navštívil (možno na pozvanie) aj Pribinu a vysvätil mu kamenný kostol.
- V rokoch 830 – 833 prebiehali boje medzi Pribinom a Mojmirom. Skončili sa Pribinovou porážkou a útekem z Nitravy.
- V roku 839 dal Ľudovít Nemec Pribinovi územie okolo Zaly v dolnej Panónii do prenájomu, v roku 847 do trvalého vlastníctva.
- V roku 850 sa konalo vysvätenie kostola v Blatnohrade.
- Pribina umrel v roku 861. Buď padol v bojoch proti Moravanom, alebo ho zákerne zavraždili. Jeho nástupcom sa stal syn Kocel.

Bronzová pozlátená
pracka zo začiatku
9. storočia z Brodzian

Mojmír I.

833 ~ 846

Začiatkom 9. storočia sa zjednocovali aj slovanské kmene na území dnešnej Moravy, aby spoločnými silami mohli lepšie odolávať vonkajším nepriateľom. Nevedno, kedy sa Mojmír I. narodil. Vieme však, že okolo roku 831 prijal spolu s družinou Moravanov kresťanstvo. Podobne ako Pribina patril k potomkom skúsených vojvodcov, ktorých volili členovia vojenských družín. Mojmírovo kniežatstvo bolo už dobre zorganizovaným územnosprávnym útvarom. Po vyhnaní Pribinu z Nitry Mojmír obe krajiny spojil a položil základy novej ríše, Veľkej Moravy. Nebol to jednoduchý proces. Mojmír musel najprv zlomiť Pribinovu vojenskú moc a poraziť vojská na ďalších mocných slovianskych hradiskách. Pobedom na Váhu pri Piešťanoch zničil napríklad až do základov a ponechal tam svoju vojenskú družinu. Podľa údajov Bavorského geografa sa ríša delila na 30 stredísk, ktorým dominovali hrady alebo hradiská. V tom období Veľká Morava susedila s rozpínavou Franskou ríšou, a hoci sa Mojmír I. usiloval žiť s ňou v priateľstve, východofranský panovník Ľudovít Nemec ho zosadil. To sú však len dohady. Iná verzia vraví, že Frankom vydal Mojmíra jeho synovec Rastislav, a ďalšia predpokladá, že prvý veľkomoravský panovník zomrel prirodzenou smrťou.

Obraz sokoliara na striebornom kovani

Boli Moravia kmeňom?

Podľa historika Petra Ratkoša, znalca dejín Veľkej Moravy: „V staršej literatúre sa Moravia zvyčajne spomínajú ako kmeň. Podľa novších výskumov sa Moravanmi nazývali družiny, opora kniežacej moci. Zdá sa, že aj v Nitriansku sa nárečovo nazývajú Moravanmi (po maďarsky morva) i Moravcami (marót). Názov Moravia je odvodený od pomenovania územia, ktorým pretekala rieka Morava. Neskoršie písomné pramene (po roku 833) naznačujú, že termínom Moravia sa označuje iba vojenský sprievod, družina kniežacieho rodu Mojmiróvcov.“

Kto boli Frankovia?

Bol to germánsky kmeň usadený pri ústí rieky Rýn. V 5. storočí si založili štátny útvar, ktorý sa v nasledujúcich storočiach rozratal. V prvej polovici 9. storočia sa obrovská ríša ocitla v kríze a napokon sa rozdelila na tri časti. Ludovítovi, jednému z troch synov Ludovíta Pobožného, pripadli východné nemecké krajiny, a preto aj dostal prímenie Nemec. Susedstvo s Frankmi nadlho poznačilo naše dejiny. Medzi Franskou ríšou a slovanskými kmeňmi, neskôr Veľkou Moravou, často dochádzalo k sporom i vojnám. Stávalo sa tak najmä preto, lebo mocná ríša si osobovala právo rozhodovať o osude iných štátov a miešala sa do ich vnútorných záležitostí s cieľom získať vplyv na sever od Dunaja i v celej strednej Európe.

Obrnená franská jazda

Devín zohrával významnú úlohu v celom veľkomoravskom období.

Slovanské hradisko z 1. polovice 9. storočia v Pobeďime

Čo sú hradiská?

Veľké hradiská boli predchodcami vyspelejších stredovekých hradov. Mali priestor opevnený veľmi alebo múrom, často chránený aj priekopou. Ich úloha bola predovšetkým obranná, ale aj územnosprávna, a preto sa stávali sídlom kniežaťa a jeho družiny, prípadne veľmožov či vladykov. Niekde slúžili len ako útočisko v prípade vojnového ohrozenia. Najstaršie hradiská na našom území poznáme z mladšej a neskorej kamennej doby. Vznikali aj v období slovanského osídlenia našej vlasti, najmä od konca 8. a v priebehu 9. storočia. V staršej odbornej literatúre ho preto nazývali aj hradiskovou dobou. Hradiská boli objavené napríklad v Nitre, Bratislave, na Devíne, vo Svätom Jure, v Mužli-Čenkove, Pobeďime, Ducovom, Divinke pri Žiline, vo Vyšnom Kubíne, v Majcichove, Dreveníku, Spišských Tomášovciach a inde. Po pripojení Nitrianska k Morave niektoré hradiská – napríklad v Pobeďime alebo staršie hradisko v Spišských Tomášovciach – zanikli, iné boli prebudované a ďalšie vznikli.

Vláda pokoja

O panovaní Mojmirá I. sa nezachovali takmer nijaké informácie. V hmle sa rozplývajú aj základné údaje. Frankovia, ktorých v tom čase zamestnávali vnútorné spory, nemali čas starať sa o osudy Slovanov za východnými hranicami svojej ríše, a tak si Mojmir I. mohol podrobiť Nitriansko bez vonkajších zásahov. Urobil to rázne. No jeho ďalšie vládnutie už bolo obdobím pokoja, mieru, obdobím budovania ranofeudálneho útvaru, kráľovstva. Niet nijakej správy o tom, že by bol Mojmir I. viedol nejakú vojnu proti Frankom. Svojim susedom vychádzal v ústrety, medziiným umožnil ich misionárom, aby na území Veľkej Moravy šíрили kresťanstvo.

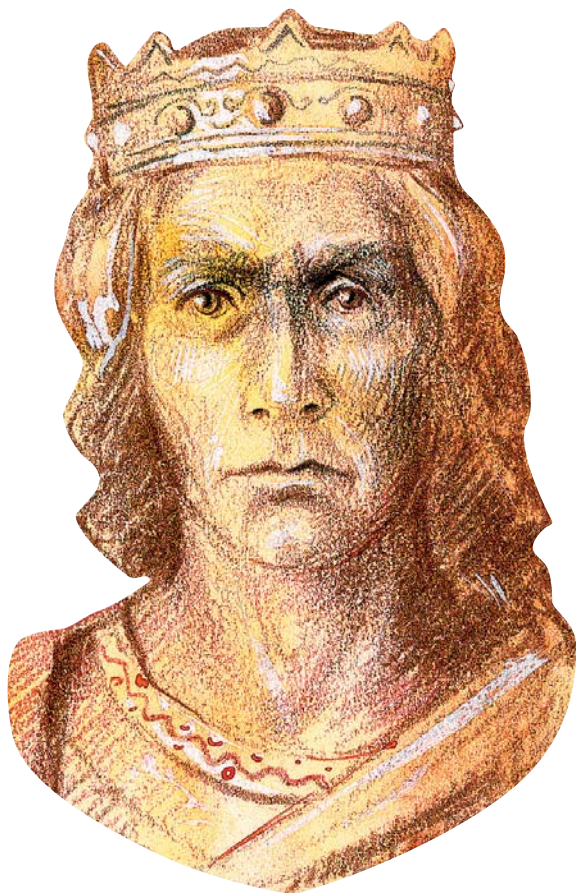

O Mojmirovi a jeho dobe v dátach

- V roku 830 prepukli boje medzi Mojmirom a Pribinom.
- V roku 831 prijal Mojmir I. aj so svojou družinou krst.
- V roku 840 umrel franský kráľ Ludovít Pobožný a spory medzi jeho synmi sa naplno rozohoreli.
- V roku 843 si traja bratia definitívne rozdelili Franskú ríšu na tri časti, z ktorých sa neskôr utvorili nové stredoveké feudálne štáty (kráľovstvá). Lotárovi patril stred Franskej ríše (Itália, Burgundsko a neskoršie Lotrinsko), Karolovi Lysému (Holému) západná časť (Francia) a Ludovítovi Nemcovi východná časť (Germánia).
- Mojmir I. umrel pravdepodobne v roku 846.

Rastislav

846 ~ 870

Vo franských *Fuldských análoch*, v ktorých autori zaznamenávali udalosti v 8. a 9. storočí a ktoré sú najbohatším zdrojom informácií o Veľkej Morave, sa o výmene na panovníckom stolci píše takto: „*Okoľo polovice augusta (roku 846) vytiahol (Ľudovít Nemec) s vojskom proti moravským Slovanom, ktorí sa chceli odtrhnúť. Keď tu všetko usporiadal a urovnal podľa svojej vôle, ustanovil im za vojvodu Rastislava, Mojmirovho synovca.*“ Historici predpokladajú, že Mojmír I. nebolo potrebné zbavovať trónu, lebo udržiaval priateľské vzťahy s Frankmi. Mojmír vtedy pravdepodobne zomrel a istá skupina vladykov sa usilovala o odboj. Všetko sa však zmierlivo vyriešilo. Ľudovít Nemec vybral za následníka Rastislava preto, lebo sa domnieval, že bude poslušným vazalom Východofranskej ríše. Mojmírov synovec prežil totiž nejaký čas na dvore Ľudovíta Nemca a spriatelil sa s jeho synom Karolmanom. Rastislav však nebol dlho poslušným vazalom. O niekoľko rokov, keď si upevnil moc, postavil sa na odpor. Ľudovít Nemec zorganizoval proti nemu výpravu, Rastislav však odolal útoku a zahnal nepriateľa za Dunaj. Aby obmedzil vplyv franského duchovenstva na svojom území, najprv požiadal Rím, aby mu poslal kňazov, kresťanských učiteľov, a keď odtiaľ nedostal odpoveď, obrátil sa so žiadosťou na byzantského panovníka Michala III. Ten vybral dvoch bratov z mesta Solún, Konštantína a Metoda, ktorí ovládali jazyk blízky jazyku Slovienov a Moravanov na strednom Dunaji a Morave. Ich činnosť na našom území mala nesmierny význam. Frankovia sa vojnovými výpravami, ale aj rozličnými intrigami usilovali zbaviť Rastislava moci. Podarilo sa im to až s prispením Rastislavovho synovca Svätopluka I. Ten zajal strýka a vydal ho nepriateľom.

Obráz sokoliara na striebornom kovani

Konštantín, zvaný Filozof – sv. Cyril

Narodil sa v meste, ktoré Slovania nazývali Solún a Gréci Thessaloniki a ktoré bolo druhým najvýznamnejším strediskom v Byzantskej ríši. V meste a na jeho okolí sa zachovalo slovanské osídlenie. Konštantín bol veľmi vzdelaný a precestoval viaceré krajiny. Viedol napríklad kresťanskú misiu medzi Kozármami (Chazarmi). Pred príchodom na Veľkú Moravu zostavil písmo – hlaholiku a preložil do staroslovienčiny Bibliu, neskôr aj ďalšie náboženské, právnické a literárne diela. Spolu s bratom založili na veľkomoravskom území kresťanskú školu – učilište, a to nielen na prípravu kňazov, pomáhali tiež organizovať cirkevnú správu a podieľali sa aj na kultúrnom rozmachu. Na pápežovo pozvanie odišiel Konštantín do Ríma, kde v ostrej dišpute obhájal starosloviensku liturgiu, takže bola uznaná na úroveň dovedy len troch liturgických jazykov – latinčiny, gréčtiny a hebrejčiny. Tam – už chorľavý – vstúpil do kláštora, kde aj zomrel. Pred smrťou však prijal reholné meno Cyril.

Medailón z polovice 9. storočia
z Veľkej Mače

Hlaholské rukopisy

Franské výboje

Východofranská ríša, najmä jej východná časť (bývalá Avarska marka), vyvíjala tlak na susedné slovanské krajiny už od svojho vzniku roku 843. O necelé dva roky prijal Ludovít Nemec v Rezne (Regensburgu v Nemecku) 14 českých kniežat so sprievodom a dal ich pokrstiť. Bol to prejav istej formy nátlaku. V nasledujúcich rokoch viedol vojnové výboje proti slovanským kmeňom v Čechách, proti Srbom (od roku 851) i proti Bulharom. Napokon, keď Rastislav začal viesť nezávislú politiku, vysielal výpravu za výpravou proti Veľkej Morave.